

10-75117575

funkcija časopisa danas — funkcija časopisa danas — funkcija časopisa

šta mislim o časopisima

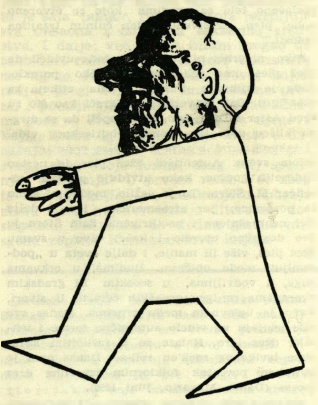
Na vaše pitanje o časopisima našim, književnim najpre, dva odgovora su najlakša: prvi, da imamo odviše mnogo književne periodike i drugi, da nam časopisi liče jedan na drugog kao jaje jajetu. A zatim, ima serija starih, prastarih odgovora od romantičarskog vajkanja do rigorozne ideološke ocene.

Ne bih voleo oduševiti vas s tim o našoj književnoj štampi: časopise volim, neprestano ih čitam, prelistavam i kolekcionišem. Između napornih lektira, najradije se odmaram čitajući kompletne „Srpskog književnog glasnika“. Sa daljine čak i ovaj umiveni, građanski časopis izgleda instruktivan, kulturno čuvan, književno argumentovan. U časopisima se krije duša književnog dana, u njima struji krv makar veoma mlaka, spora, zagrcnuta. Ni jedan časopis nije bez jednog skupog i skupocenog akcije, priloga, ideje, stih, svedočanstva, osećanja ili samoosećanja.

Ne valja što su nam časopisi umireni u umorni: što su predali buku u stvarnost dana dnevnog i nedeljnog štampi, što reaguju usko, što su navukli po tri debela džemper: jedan domaći konfekcijski, jedan strani komisioni i jedan studentski na brzina plateni-početnički. I ne valja, dalje, što nema borbe prsa u prsa, ali ne oko starih stvari, oko nasleđa i nasleđenih obrata. Smešno je kako se pojedini časopisi obračunavaju na Crnjanskog, kao da su svi ostali spisatelji bili u muzeju dok su trajale lude godine naše i evropske.

Najzad, voleo bih male časopise od dvadesetak stranica gde se lako čitljivi esejii suočavaju sa nizom tema i nijansi naših dana i gde bi od Blaukea i Dobrića Čosića do turizma i fudbala mogao da piše jedan zajednički duh, jedan par autora koji su na nogama i kojima ne smeta dah ulice, bulevara, autoputa, prisne brzine dana, prisne nizine vremena.

Miloslav MIRKOVIĆ

Časopisi, možda, i nisu potrebni svima onima koji ih čitaju, ili bi mogli da ih čitaju — ali, časopisi su veoma potrebni onima koji u njima pišu. Te publikacije, bar zbog ovih drugih, treba da postoje! Funkcija časopisa nije samo u tome da utiču na javno mnjenje, da ga talasaju, opredeljuju i usmeravaju (to bi od njih bilo preterano očekivati, ne samo s obzirom na njihove izraze i periodičnost pojavljivanja pred čitaocima, nego i s obzirom na opštu duhovnu klimu u našoj kulturnoj sredini — sem toga, efikasnost časopisa ne može se meriti istim kriterijumima kojima se meri efikasnost delovanja dnevne štampe).

Funkcija časopisa u tome je da utiče, usmerava i idejno-estetički opredeljuje prvenstveno one koji ga prave i ispisuju. To znači, zadatak časopisa je da misaono formira i podiže na jedan intelektualno viši nivo određenu grupu, koja se oko tog časopisa okuplja (u svojstvu čitalaca i saradnika), već prema svojim sklonostima i afinitetima. Jer, bilo to u određenoj trenutku „populamo“ ili ne, oko svakoga časopisa vremenom se kristalizuje nekakva grupa, povezana koncima približnog senzibiliteta, estetičkim afinitetima i sličnim pogledima na umetnost, društvo i život.

Mnogima od nas je, recimo, nekakav časopis kao „Putevi“ ili „Rukovet“, koji pokatkad zaluta do našeg stola, sasvim nepotreban. Ali, moramo biti svesni da je takav jedan časopis veoma potreban ljudima koji ga prave, koji se oko njega okupljaju, kao što su i nama potrebni časopisi kojima poklanjamo svoje vreme i pažnju. Takav časopis, prema kojem možemo biti indiferentni, predstavlja ogledalo nivoa i preokupacija sredine u kojoj se pojavljuje — on vremenom formuliše intelektualni i humanistički profil grupe koja ga stvara. Prema tome, časopisi uvek vrše, makar diskretno i posredno, značajnu kulturnu misiju, čiji se plodovi ne mogu ubirati odmah, s nestrpljivošću i halapljivošću trenutka, nego tek sledom vremena — onako kako se razvijaju i usmeravaju ljudi kojima ti časopisi pomažu da lakše pronadaju put do sebe.

Izdavanje časopisa, prema tome, deo je opšteg društvenog standarda, a kulturnog standarda jedne sredine naročito. To je jedna dugoročnija (mada nepouzdana) investicija u ljude okupljene oko časopisa. Mi te ljude možemo tretirati kao deo neke apstraktne i „otudene“ kulturne elite, zaokupljene problemima koji ne zaokupljaju i čitavu sredinu: ali, zar čitavu sredinu privlači nekakav koncert,

časopisi: za koga?

ili pozorišna premijera? I da li je to minus za „elitu“ ili za samo društvo? (U našoj, finansijskim brigama rascepljenoj i prilično primitivnoj sredini, već sam termin „kulturna elita“ stvoren je kao nešto pogrdno i sramotno, kao nešto što postoji uprkos našoj kulturnoj sirotinji. No, bez takve „elite“ čitavo društvo bilo bi još siromašnije, uveren sam). Bez časopisa se, dakle, može (kao što se „može“ i bez svake druge kulturne institucije — počevši od škole, pa do teatra), ali je s njima, ipak, ugodnije: postajemo lakše svesni sebe, svojih i tuđih vrednosti i dometa.

Birokrata je otkruek imao sumnjivak odnos prema stvaranju nekakve grupe (makar se ona stvarala i na osnovu senzibiliteta i estetičkih afiniteta), jer je u tome činu uvek video „grupisanje reakcionarnih snaga“. Birokrat je najlakše da svaku drugu društvenu snagu, osim svoje sopstvene, proglasi za reakcionarnu, zbog toga što želi da održi vlastiti društveni monopol. Obuda, javljaju se pokatkad i oborj prema časopisima, kao prema „zavorenim tribinama“, na kojima ima pristup „uzak krug govornika“ — a časopisi se olako proglašavaju za „glasila grupa“. Očigledno, proglašava se za manju ono što bi trebalo da bude glavna vršina časopisa.

Težnja ka „monolitnosti po svaku cenu“ obična je fikcija: monolitan može biti jedino birokratski aparat, dok brani svoje pozicije u društvu, a samosvesne ljudske ličnosti mogu se samo slobodno udruživati prema svojim subjektivnim afinitetima. I u časopisima vidim jednu od takvih mogućnosti ubuduće (svaki časopis koji ima nekakvu fizionomiju, ima i nekakvu grupu okupljenu oko sebe — od „Književnih novina“ do „Praksisa“). Da parafraziram Iliju i Petrova: „Časopise treba voleti!“ Naravno, one koje umemo da volimo, a prema onima za koje nemamo simpatija moramo biti makar toleraniji, u ime one ljubavi koju naši bližnji prema njima gaje. Nije reč o filantropiji — reč je o shvatanju funkcije časopisa, kao specifičnih uzgajalica duhova.

Nikako nisam pristalica akademskih, javnih, sivih, nelucidnih sveski. Ali, ako je

časopis takav, ja ga jednostavno ne čitam. Međutim, nemam ništa protiv da neki takav časopis izlazi, ako je nekome potreban i ako postoje materijalna sredstva za takav „realtualni snobizam“. To je, rekomo, deo opšteg društvenog, a to znači i ličnog standarda. Inače, za sve nas objektivno postoje samo oni časopisi koje smo u stanju da čitamo, ili da za njih pišemo. A kad želimo da imamo svoje časopise, zašto to da branimo i drugima. Neka svako napravi svoju vlastitu izbor, koji će mu dozvoliti da saobraća s ljudima za čije je stavove i mišljenja intimitno zainteresovan.

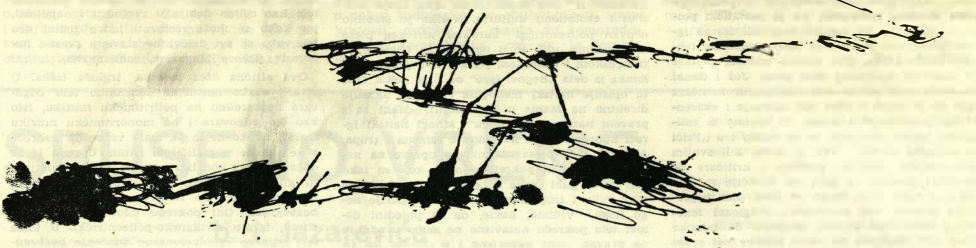
Reći mi koje časopise čitaš, pa ovi ti reći ko si?

Svaki časopis, dakle, ima nekakvu svoju fizionomiju, svoj način mišljenja, svoju grafičku kulturu — a sve to pomaže njegovim saradnicima i čitaocima u formiranju vlastite fizionomije. To je prva funkcija časopisa danas.

Drugu, suptilniju funkciju, vidim u naporima redakcije da pomogne svojim čitaocima i sebi u stvaranju nekih intelektualnih kriterijuma, kroz formulisane određene tokove i pojave na društveno-estetičkom planu. Živimo u vreme koje nas neprestano iznenaduje žestinom svojih procesa, nestabilnošću svojih kriterijuma. Časopisi moraju pomoći da se rezimiraju vrednosti i iskustva ove epohe. Zato, neobično cenim one brojeve, recimo, „Naših tema“ koji pokušavaju da se bave samo jednim problemom i da ga osvetle iz različitih uglova, da odrede njegovu specifičnu težinu. Ili, volim onu vrstu tekstova u „Poljima“ u kojima pojedini autori nastoje da daju zaokružen sud o nekom stvarocu i o njegovom delu, iz aspekta savremenog iskustva.

No, i jedna i druga funkcija časopisa koje sam ovde spomenuo, svode se na isto: časopisi nam pomažu da izvršimo rezime svojih i tuđih dometa, pomažu nam da sebe i druge preciznije formulišemo. U tome smislu, pisanje za časopis, ili čitanje časopisa, trebalo bi da bude mala svečanost — izazov za dublje poniranje u sebe i u one koji su nam bliski!

Slobodan NOVAKOVIĆ

povodom neme komedije

(NASTAVAK SA 7. STRANE)

podnosi takvu vrstu stilizacije. I Babić se poveo za takvim rešenjem: čitava grupa likova (teatarski stilizovanih) jeste junak njegove filmske komedije — ali, već time, ređitelj se odrekao osnovnog principa komičara iz neme epohe: nosilac radnje u filmu *Pre rata* i ključ za otkrivanje podteksta u njemu nije neka izrazita ličnost! (Fokojnik, koji je formalno u centru intrige, ne postoji u komediji kao ličnost s određenim pogledima na život, a da ne govorimo o nekoj njegovoj filozofiji i stilu humora: Slobodan Perović, koji tumači ovu ulogu, više ignoriše situaciju u kojoj se nalazi, nego što traži svoje mesto u njoj!). Tako, ova grupa pozorišnih komičara ostaje bez svoje filozofije smeha, kao i sam reditelj, pa i čitava Babićeva komedija ostaje bez jasne ideje — vodi je bez strožije stilske orijentacije. Međutim, očigledno su satične i pretenzije reditelja, koji na vrlo ostrouman i drzak način poredi moral svog „predratnog“ sveta s monolom našeg savremenog socijalističkog društva (aluzije su jasne i očigledne: grabež za novcem je dominantna preokupacija ovoga filma, ali nedostaje stilska autorski odnos prema toj pojavi).

U nemoj komediji neka grupa likova mogla se uvek uplesti u radnju, da bi svojim prisustvom potencirala neke parodične ili akcione elemente (policijaci, kupaci, razbojnik), ali ta grupa nikad nije mogla da bude i glavni junak komedije. Policijaci koji su jurili Čaplina i Bastera Kitona, ne bi bili smešni bez prisustva ove dvojice. I kod Zaka Talića, na primer, groteskna grupa gostiju na kućnoj zabavi skorovjeća-tehnokrata (u filmu *Moj ujak*), ili apatična grupa gostiju iz malog pan-

i filma „PRE RATA“ vuka babića

siona na morskog obali (u filmu *Odmor gospodina Iloa*), ostala bi neosmišljena da se postupci ljudi iz nje ne prelamaју kroz ličnosti famoznog msje Iloa, koji ima svoj pomereni odnos prema tome svetu, svoje nepokolebljive manire i svoju izgrađenu životnu filozofiju. Tako i humor ovih filmova dobija jedan dublji i, autorskom snagom obojeni, smisao.

Babić je imao pred sobom jednu komičnu grupu u grotesknoj situaciji, ali nije imao takvu ličnost, ni takav kontekst oko nje, u kojem bi se akcija grupe uzdigla do specifičnog i stilski određenog shvatanja života i humora. U pravoj nemoj komediji grupa je uvek bila nosilac protivradnje, dok je nosilac radnje bila snažna ličnost (u kojoj su obično bili ujedinjeni glavni glumac i reditelj, kao što je i kod Zaka Talića bilo slučaj).

Kakav je Babićev odnos prema pokretu i zvuku?

On želi da se, poput Rene Kiera, oslobodi zvuka i da eliminiše čitave verbalne

pasaje, ali to nije dosledan (malo mu treba, pa da krene u vode običnog skeča); tako, pušta svoje junake da govore iza staklenih paravana (okno prozora, ili kabina telefonske govornice), ostavljajući nam da na osnovu njihovih gestova zaključujemo misao onoga što žele da saopšte, ili zvučnoj pratnji daje deskriptivno parodično značenje (otkucavanje tastera zvučno kompenzira reči poliojske prijave, a preko kolektivnog grabeža ožalošćene porodice u pokojnikovom stanu razliva se melodija narodnog kolala). Naravno, to je nedovoljno da se pokret oslobodi nasilja reči, jer je kompletan tretman teatarski. U Babićevom filmu, istina, kamera nema funkciju „gospodina iz partera“, koji posmatra radnju s nekog dobrog mesta iz gledališta, ali ona ima funkciju „gospodina koji se popeo na pozornicu“, a može povremeno da menja ugao iz kojega će da posmatra predstavu.

Odatle potiče i Babićev rogobatan montažni postupak, u kojem svaki kadar pred

stavlja jednu pozorišno koncipiranu scenu i izolovanu celinu, u okviru koje postoji izvesno mehaničko komešanje, ali se sam pokret ne prenosi iz kadra u kadar (akcija ne traje u dinamičkom kontinuitetu). Pokret ostaje sleden u okvirima svakog kadra posebno, kao je reditelj brutalno lomio od scene do scene, pa čitavu komediju *Pre rata* doživljavamo kao razbijen kolaž, ne samo stilski raznorodnih i misaono razjedinjenih, nego i ritmički neusaglašenih celina. Zato, smeh izostaje i na onim mestima gde bi trebalo da ga bude, jer su rediteljeve ideje interesantnije od njegovih rešenja: Babić kao da je ovaj film režirao kadar po kadar, ne vodeći računa o uzajamnim množanim odnosima (sem u narativnom smislu), umesto da ga je sagledao u vizuelno-ritmičkim celinama.

Reč je, svakako, o pogrešnoj rediteljskoj koncepciji vizuelne komike, ali i o nesporazumu s nemom filmskom komedijom, čija je dramaturška humorna struktura bila u suprotnosti s rediteljevim teatarskim shvatanjem komičnog. Nesporazum je utoliko očigledniji, što je Vuk Babić reditelj koji ima duha i koji za razliku od svojih prethodnika (Skrijina, Vajde, Djućkanovića, ili Soje Jovanovića) ume da zamisli lepe komične situacije. U ime toga, nisam ni govorio o vrlinama komedije *Pre rata*, nego o njenom nesporazumu s nemom filmskom komedijom uopšte, kojom je reditelj želeo da se inspiriše, što ga je i dovelo do potpunog koncepcijskog i stilskog promašaja.

Na tradicijama i iskustvu neme filmske komedije, ako se njene pouke pravilno shvate, uvek može izrasti jedan savremen i autentičan filmski komediograf!

Slobodan NOVAKOVIĆ

„POLJA“ — list za kulturu i umetnost — uređuju: Miroslav Egerić, Pero Zubac, Gligorije Zaječaranović, Gojko Janjušević, Zelimir Petrović, Petar Milosavljević (glavni i odgovorni urednik). • Tehnički urednik: Maurits Ferenc Sekretar redakcije Olivera Petrović • Izdaje: Tribina mladih, Novi Sad, Katolička porta 5, telefon 431-96 • Rukopise slati na adresu: Redakcija „Polja“, No vi Sad, poštanski fak 150. • Godišnj. pretplata 10 novih dinara, za inostranstvo dvostruko ko, cena jednog primerku i novi dinar • Ziro račun 657-3-288 kod Narodne banke u Novom Sadu. • Sledići broj „Polja“ izlazi 10. marta 1967. god. • Stampa „Forum“ Novi Sad, Vojvode Mišića 1. • Meter: Faeslar Zolvi